

(甘)新登字第02号

常用藏族谚语词典

(藏汉对照)

高炳辰编译 多吉杰博校订

甘肃民族出版社出版

(兰州第一新村81号)

青海省新华书店发行

青海民族印刷厂印刷

开本 787×960毫米 1/32 印张 20.5

1992年12月第一版 1992年12月第一次印刷

印数1—3,720

ISBN7-5421-0082-3

H·14(民文) 定 价: 9.10元

ལྷན་སྐྱོད་ཁྲོད་རིགས་གཏམ་དཔེ་བསྟན་མཁའ་དུ།

(མོད་རྒྱ་གཞི་ལ་འགྲེལ་བཤེས་པའི་ལཱ་ལས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་དུ།)

མཚོ་སྐོན་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་གསལ་གྱིས་སྒྲིག་སྐྱོར་བྱས་པ།

མོད་རྒྱ་གཞི་ལ་འགྲེལ་བཤེས་པའི་ལཱ་ལས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་དུ།

ལྷན་སྐྱོད་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་ལྷན་སྐྱོད་ལྟར་གསལ་བྱས་པ།

མཚོ་སྐོན་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་ལྷན་སྐྱོད་ལྟར་གསལ་བྱས་པ།

མཚོ་སྐོན་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་ལྷན་སྐྱོད་ལྟར་གསལ་བྱས་པ།

1992 ལོ་རྒྱུས་ལྟར་ལྷན་སྐྱོད་ལྟར་གསལ་བྱས་པ།

1992 ལོ་རྒྱུས་ལྟར་ལྷན་སྐྱོད་ལྟར་གསལ་བྱས་པ།

ལཱ་ལས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ 1—3,720

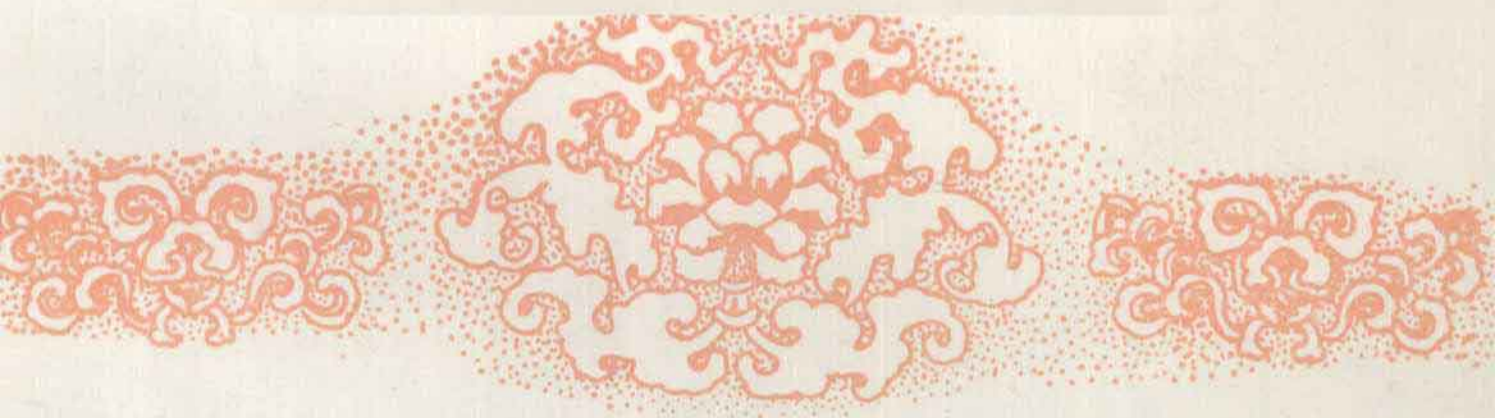
ISBN 7—5421—0082—3\H.14 རྒྱ་གཞི་ལ་འགྲེལ་བཤེས་པའི་ལཱ་ལས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ 9.10

常用藏族汉语词典

乃正题

高炳辰编译

多吉杰博 校订

甘肃民族出版社

前 言

，短小精悍，通俗顺口，比喻生动，蕴藏着藏族人民的宝贵经验和智慧，百广泛流传，是群众喜爱的一种民间文学形式。藏族谚语，源远流长，世代相传，最早见于八九世纪吐蕃时代的敦煌写卷中；历史上一些文人学者也注意向群众学习语言，吸收大众语汇，如成书于十五世纪的《米拉日巴传》里就有不少生动精辟的谚语；素有“活着的语言大河”之称的英雄史诗《格萨尔王传》中引用的谚语更是为数众多。藏族谚语内容广泛，其中以反映社会生活方面的谚语覆盖面最广，使用率最高，同人民群众的关系最为密切，具有鲜明的民族特色和青藏高原的地方特色。

新中国建立后，藏族谚语的辑录、整理工作得到了有关方面的很大重视，不但各地藏文报纸和文艺刊物经常刊登一些谚语，各省区的民族出版机构还陆续出版了几部谚语选本，有的单位还编选了内部资料本。为了更好地反映藏族谚语的全貌，填补藏语词书在这一领域内的空缺，编译一部藏汉对照常用藏族谚语工具书，供读者查阅，对丰富和繁荣藏族的文学艺术事业，对促进兄弟民族间的文化交流，发扬我们祖国多民族的灿烂文化，想必是一件有意义的事。这本词典就是在这方面进行的一种尝试。

本书着手于1986年，其间经取舍，提炼加工，增注释文，核，几经修改，最后成了呈献在读书。关于资料来源，一部分是我们平素一部分是从藏族谚语选本、报纸、杂志书中选取的，其中西藏人民出版社出版的《语集》和甘南藏族自治州文联编印的《安多谚集》选用较多，因而有关方言区的谚语大体上都兼顾到了。这里，仅向提供资料的单位和个人表示诚挚的谢意。

本书共收谚语300多条，包括正条和副条两类。汉语译文，词目基本上是直译，释文多用意译。

藏族谚语，是在不同的历史发展过程中逐渐产生和形成的。词典中的某些条目因受时代限制，有的在思想内容上或处于中性状态，或明显地反映了剥削阶级的思想意识，辑录时仍保留其原貌，意在使读者对谚语所反映的社会历史有所了解，相信读者是善于辨析、善于取舍的。

由于编译者水平有限，选词、释义和翻译，疏漏之处，在所难免，祈望广大读者批评指正。

一九九一年国庆节

དཀར་ཆག

མེད་གཞི།

མེད་སྒྲུང་ལ།

ག	(1)
ཁ	(38)
ག	(87)
ང	(144)
ཅ	(156)
ཆ	(163)
ཇ	(184)
ཉ	(190)
ཏ	(203)
ཐ	(237)
ད	(250)
ཕ	(279)
པ	(294)

ㄆ	(3 1 3)
ㄇ	(3 4 5)
ㄏ	(3 8 6)
ㄏ	(4 3 4)
ㄏ	(4 4 3)
ㄏ	(4 5 5)
ㄏ	(4 6 3)
ㄏ	(4 6 7)
ㄏ	(4 7 9)
ㄏ	(4 9 8)
ㄏ	(5 0 1)
ㄏ	(5 2 0)
ㄏ	(5 5 2)
ㄏ	(5 7 3)
ㄏ	(5 9 4)
ㄏ	(6 1 9)
ㄏ	(6 2 5)

ཐོག་ ལྷན་ལ།

དང་པོ། བསགས་མཛོད་འདིའི་གཏམ་དཔེ་རྣམས་ཀྱི་མད་སྟེན་
ཚུའི་གོ་རིམ་ ལྷན་བསྐྱེགས་ཡོད།

གཉིས་པ། རོན་གཅིག་ལ་བཤད་ཚུལ་ཁ་ཤས་རེ་ཡོད་པའི་གཏམ་
དཔེ་རྣམས་གཙོ་ཕལ་གཉིས་སྟེ་ནས་རྒྱན་སྦྱོར་བྱེད་རྒྱ་དེ་གཙོ་བོར་……
བཞག་ཅིང་། དེ་འགྲོས་རྣམས་ཕལ་བ་ཞིག་ཏུ་བཅོས་ནས་གནས་ཚུལ་
མི་འདྲ་བར་གཞིགས་ཏེ་སོ་སོར་བསྐྱེགས་པ་གཤམ་གསལ།

(1) གཙོ་ཕལ་གཉིས་ཀྱི་ཡིག་འབྲུ་དང་པོ་ཕན་ཚུན་འདྲ་བ་
རྣམས་ཕལ་བ་དེ་གཙོ་བོའི་མཆན་འགྲེལ་གྱི་རྗེས་སུ་བཀོད་པ་དང་།

“ × × ’ ཅེས (ཞེས) ཀྱང་ཟེར” ཞེས་བརྒྱབ་པ་ལས་དམིགས་བཀར་
གྱིས་ལོགས་སུ་བསྐྱེགས་མེད་ལ་རྒྱ་ཡིག་ཀྱང་བསྐྱར་མེད། དཔེར་ན།

【མདའ་ལ་མ་ཉེ་བ་དང་། འབེན་ལ་མ་རྒྱུང་བ】 ཉེ་རིང་

སྟེགས་རིས་མེད་པའི་དཔེ། “མདའ་ཉེ་འབེན་རྒྱུང་མེད་པ” ཞེས་
ཀྱང་ཟེར།

(2) གཙོ་ཕལ་གཉིས་ཀྱི་ཡིག་འབྲུ་དང་པོ་ཕན་ཚུན་མི་འདྲ་

བ་རྣམས་ཕལ་བ་དེ་དམིགས་སུ་བཀར་ནས་ལོགས་སུ་བསྐྱེགས་པ་དང་
རྒྱ་ཡིག་ཀྱང་བསྐྱར་ཡོད། དེའི་མཆན་འགྲེལ་ནི་“ × × ’ ཅེས

(ཞེས) པར་གསལ” ཞེས་བཀོད་ཡོད། དཔེར་ན།

【ཐོག་ཁ་རྒྱ་ཆེ་ཡང་རྒྱ་འགྲོ་ས་ལ་ཁ། ཤིག་ལ་བརྒྱབ་

ཀྱང་གོང་བའི་ཕྱི་ནང་】 “ཤིག་ལ་བརྒྱབ་ཀྱང་གོང་བའི་ཕྱི་ནང་།

ཐོག་ཁ་རྒྱ་ཆེ་ཡང་འགྲོ་ས་དཔོན་བ”ཞེས་པར་གསལ།

【屋顶虽宽，水流只有瓦槽； 虱子翻山，不过衣领内外】见“虱子翻山， 不过领子内外； 屋顶虽宽， 通道只有瓦槽。”（583页）。

གསུམ་པ། གཏམ་དཔེ་གཅིག་ལ་དོན་མི་འདྲ་བ་ཁ་ཤས་རེ་ཡོད་
པ་རྣམས་དོན་གྱི་དབྱེ་བ་སྟེ་ཐོག་ཏུ་གསལ་བ་འདྲ་བ་རྒྱ་བ་……
ཡོད། དཔེར་ན།

【རྩ་ཚོ་སྒྲིལ།】 ① དོན་མེད་དུ་ལྟན་ཀ་འཚེལ་བ་དང་ཁ་ལ་མི་
ཉན་པའི་དཔེ། ② སྒྲིགས་བྲིམས་མེད་པའི་དཔེ།

【袋子里面装牛角】 ①喻无故刁难， 不好对
付。 ②喻目无法纪。

བཞི་པ། སྒྲིག་པ་པོ་རྣམས་ལ་གཏམ་དཔེའི་གོ་བ་ལེན་བཏེ་བ་
དང་བེད་སྤྱོད་གཏོང་བཏེ་བའི་ཆེད་དུ་འབྲེལ་ཡོད་གཏམ་དཔེའི་སྐྱར་……
ཡིག་ནང་རྒྱ་ཡིག་གི་གཏམ་དཔེ་རེ་གཉིས་དྲངས་ཡོད་ཅིང་། གོ་དོན་
ཉེ་བ་དེར་“语近‘××’” (“××”དང་དོན་ཉེ་བ)ཞེས་དང་།
ནང་དོན་གཅིག་པ་དེར་“语同‘××’” (“××”དང་དོན་
གཅིག)ཞེས་བརྒྱབ་ཡོད། དཔེར་ན།

【ཕོ་གོ་སར་རྒྱལ་ཕོ་རྒྱས་གཡུགས་པ་དང་། ལྷན་སེང་
ལྷུམ་འབྲུག་མོ་གོ་ལྷག་པ་ཡོང་སྲིད།】བསམ་ལུལ་ལས་འདས་པའི་……
བྱ་བ་གང་ཡང་ཡོང་སྲིད་པའི་དཔེ།

【男如格萨尔王也可能坠马， 女如桑姜珠姆也
可能大归】语近“人有疏漏， 马有失蹄”。

【བཅད་ཁ་སྐོར་སྐོར་ལ། མཐུན་ཁ་བྱ་བཞི་མི་འགྲོ།】

རིགས་མི་མཐུན་པ་གཉིས་མཉམ་གཤིབ་ཡང་ཐབས་མེད་པའི་དེ།

【圆口插不进方楔子】……语同“圆凿方枘。”

凡 例

一、本书词目按照藏文字母拼音次序排列。

二、意义相同的词目，其表现形式不止一种的，一般取常见的形式作为正条，余者作为副条处理，根据情况，分别编列：

1、副条的字头与正条相同的，副条排在该正条的释文之后，不另立目，不作汉译，只标注，**ཅེས (ཞེས) ཀྱང་བེར་**”（亦作“××”）以求简明。如：

【མདའ་ལ་མ་ཉེ་བ་དང་། འབེན་ལ་མ་རྒྱུང་བ། ཉེ་རིང་
ཕྱགས་རིས་མེད་པའི་དཔེ། “མདའ་ཉེ་འབེན་རྒྱུང་མེད་པ”ཞེས་
ཀྱང་བེར།

2、副条的字头与正条不同的，另行立目，并作汉译。其释文注明“××”**ཅེས (ཞེས) པར་གསལ།**”（参见“××”）。如：

【ཐོག་ཁ་རྒྱ་ཆེ་ཡང་རྒྱ་འགོ་ས་ལ་ཁ། ཤིག་ལ་བརྒྱབ་ཀྱང་གོང་
བའི་ཕྱི་ནང་།】 “ཤིག་ལ་བརྒྱབ་ཀྱང་གོང་བའི་ཕྱི་ནང་།
ཐོག་ཁ་རྒྱ་ཆེ་ཡང་འགོ་ས་དཔོན་བ”ཞེས་པར་གསལ།

【屋顶虽宽，水流只有瓦槽；虱子翻山，不过衣领内外】见“虱子翻山，不过领子内外；屋顶虽宽，通道只有瓦槽”（583页）。

三、一条谚语有几种意义的，分列义项并标

注①、②、③。如：

【ར་ཚ་མྱེ་བྱུག】 ① དོན་མེད་དུ་ཐོན་ཀ་འཚོལ་བ་དང་ཁ་ལ་
མི་ཉན་པའི་དཔེ།

② སྒྲིགས་སྤྱི་མས་མེད་པའི་དཔེ།

【袋子里面装牛角】 ① 喻无故刁难，不好对付。

② 喻目无法纪。

四、为了有助于读者对藏族谚语的理解和运用，在有关词目的译文里，介绍引用了汉语的某些成语、谚语。藏汉语义相近的标注“语近××”；语意相同的标准“语同‘××’”。如：

【ཕ་གེ་སར་རྒྱལ་ཕོ་ཉལ་གཡུགས་པ་དང་། ཐུན་མེད་
རྩམ་འབྲུག་མོ་གོ་མོག་པ་ཡོང་གྲིད།】 བསམ་ཡུལ་ལས་འདས་པའི་
བྱ་བ་གང་ཡང་ཡོང་གྲིད་པའི་དཔེ།

【男如格萨尔王也可能坠马，女如桑姜珠姆也可能大归】…语近“人有疏漏，马有失蹄。”

【བཅས་ཁ་སྒྲོར་སྒྲོར་མི། མཐུད་ཁ་གུ་བཞི་མི་འགྲོ།】 རིགས་
མི་མཐུན་པ་གཉིས་མཉམ་གཤིབ་ཡོང་བཅས་མེད་པའི་དཔེ།

【圆口插不进方楔子】……同“圆凿方枘”。

༧

【ཀ་ཁ་སྲུམ་ཐུ་མ་ཤེས་ན། མི་བྱས་ཐོབ་པ་བྱེད་ཀ་
ཡིན།】 ཡི་གེ་མི་ཤེས་ན་མིའི་མཚན་ཉིད་མི་ཚད་པའི་དཔེ།

【藏文字母不会认，只能算是半个人】说明目不识丁，没有文化是人生的一大缺憾。

【ཀ་བ་བཞིན་ཏུ་བྲང་དགོས། ཀ་གདན་བཞིན་ཏུ་
བཏུན་དགོས།】 སློ་སེམས་བྲང་པོ་དང་བཏུན་པོ་བྱེད་དགོས་པའི་
དཔེ།

【直如柱子，稳似基石】意指心地要正直，处世要稳重。

【ཀ་བར་འཇག་མའི་ལྷན་པ། ཆེན་པོར་ཚུང་ཚུང་གི་……
རོགས་སྐྱོར་གྱིས་མི་པན་པའི་དཔེ།

【茅草补柱子】喻小材不能大用。语近“杉木尾做不得正梁”。

【ཀ་ལིས་གནམ་ཚུ་བསྐྱུགས། སྐལ་ཚེགས་བྱེ་མས་
ཁེངས།】 དེ་སྐྱུག་བྱེད་པ་དེ་མ་འགྲུབ་པར་དེ་ཐག་མ་ཆད་པར་དུ་
བསྐྱུགས་བསྐྱད་པའི་དཔེ། “ཀ་ལིས་གནམ་ཚུ་འབྱུང་། བྱེ་སྐལ་ཚེགས་
མས་འགགས” ཞེས་གྲུང་བེར།

【翘首待雨水，沙土掩脊背】形容不达目的，绝不罢休。

【གི་ངར་མ་མཐུན་ནས་བརྒྱབ། དབྱང་ཆེན་པོ་རྒྱབ་